

oorzaakt dan het paneel, of dat er noodwendig een frescostijl ontstaan zou zijn, in afwijking van die dergenen die tegelijkertijd eiwit- of olie-verven gebruikten. Niet slechts de literatuur en de muziek, maar zelfs de schilderkunst bezigt allereerst geestelijke middelen, zodat uiteindelijk op deze gebieden geest wordt uitgedrukt door geest. De wetten van deze kunsten zijn mathematisch of filosofisch te formuleren.

Maar bij den beeldhouwer zoekt de geest zijn manifestatie nagenoeg uitsluitend in het stoffelijke.¹ Dit is het primaire, dat voortdurend de geest blijft kwellen, en de fysische wetten van steenstructuur en zwaartekracht doen zich gedurende het geheele wordingsproces van een beeldhouwwerk als eerste en onverbiddelijkste gelden. Zij zijn onontkoombaar en eeuwig, want zij hangen uitsluitend samen met de onvermurwbare natuur buiten ons, en onze persoonlijkheid of geest oefent geen invloed daarop uit. De termen van deze wetten zijn even objectief als de fysische wereld objectief is; wenend drukt de ziel zich tegen het gesteente, en smeekt van Apollo het wonder af om daarin toegelaten te worden.

Zoals de fysica verstoffelijkt mathesis is, zo is de beeldhouwkunst verstoffelijkt ritme, verstoffelijkt vorm, in haar statica verstoffelijkt beweging, in haar hachelijke polychromie — maar ik denk vooral aan sommige chinese faïences — verstoffelijkt kleur. Het Niobe-beeld is verstoffelijkt taal, dat van Laokoön verstaffing van het drama. Een abstracte beeldhouwkunst is echter geheel en al ondenkbaar. Haar drie-dimensionaliteit geeft haar dit volkomen fysisch karakter, en het streven van den beeldhouwer reikhalst naar hetzelfde plan als dat van geheel de stoffelijke wereld, die geboren werd toen de Eerste Gedachte zichzelf herkende en objectieve bewustheid werd; toen in de oer-kloof die het goddelijke Ik en Niet-ik scheidde, de eeuwige vonk van het verlangen viel, eerste tijd en eerste ruimte in één, en daaruit geboren werd: het verlangen der tot zichzelf terugkerende Quanta en Energieën, het rusteloos verlangen der wentelende Electronen en immanente Vormbeginselen, het hijgend verlangen van sterrennevelen en uitdijende heelallen, het vegetatieve verlangen der seizoenplanten, het bronstige der dieren, het godsverlangen van den mens.

Zij het in omgekeerde volgorde, de beeldhouwer wil hetzelfde als de oergedachte die wij „God” noemen: zich confronteren met het evenbeeld dat in hem leeft. In deze drang tot confrontatie hakt hij los op de stof, op het stugste, weerbarstigste, hardste van alle materialen, — op steen!

Dat hij boetseert, dat hij giet, dat hij in hout snijdt, het is alles zijn wijze van omschrijven dezer zelfde functie: binnen de tastbare omtreksvlakken de geest te vangen. Stof op stof